

Gedachtewisseling naar aanleiding van een artikel op De Correspondent, 16-19 juni 2016.

Sterre Sprenger, '[Hoe het beeld van bonsai onze lezers boos maakte](#)', *De Correspondent*, 16.06.2016.

2016.06.16

Sterre, een interessante kwestie, zeker. Ik kan helemaal instemmen met de uitspraak van Hans Aarsman dat het bij zien meer om denken dan kijken gaat. In die zin is de laatste alinea ook de grootste uitdaging: bevragen, discussie starten, gesprek verrijken, begrip vergroten. Maar om dat te kunnen doen zijn andere begrippen nodig om over het beeld te kunnen spreken. De woorden die nu langs komen helpen niet echt omdat ze berusten op een modern kunstbegrip dat zijn herkomst heeft in de Romantiek [zie bv. Heumakers 2015], op het moment dat de Kunst zich afscheidde van de Wetenschap. Woorden als sublieme schoonheid, esthetiek, het idee dat een beeld representatie/cliché is dan wel conflict/ongemakkelijke, onverwachte waarheid, zijn daarop gebaseerd en ze vormen de kern van de moderne kunst- en beeldopvatting die in de publieke sfeer circuleert. Of dat het beeld enkel te begrijpen is [als boodschap] vanuit ideeën van de fotograaf, dan wel vanuit de interpreterende blik van de kijker. Want dan zijn we terug bij de oude tegenstelling vorm/inhoud, met het beeld als drager & doorgeefluik, een kwestie die in bv de filmwetenschap allang passé is. Overigens geldt die gedateerdheid ook voor het gebruikte natuurbegrip, want afkomstig uit diezelfde periode [en de google-plaatjes tonen veel soorten bos die sinds de 19e eeuw, in elk geval in NL, zeer geordend zijn aangelegd, dus hoezo natuur in zijn zuiverheid, tegenover onnatuurlijke cultuur?]. En de context is, inderdaad, ook zeer relevant, maar dan primair in de zin van de beeldformaties waartoe beelden behoren, en niet de maatschappelijke context [museum, journalistiek platform], die weliswaar relevant is, maar pas in tweede instantie. Tot slot: of je door foto's van oorlogsslachtoffers juist meer overtuigd wordt van de noodzaak van vrede – daar is met Susan Sontag heel wat meer over te zeggen.

Om voorbij te kunnen gaan aan de heftige emoties [die automatisch zijn inbegrepen in het romantisch beeldbegrip], om te kunnen ontsnappen aan het [vigerende] geloof dat er vele subjectieve waarheden zijn, om in staat te zijn de waarde en het gewicht van het beeld in al zijn vormen tot zijn recht te laten komen [en dat in onderscheid tot wat het woord vermag], is het nodig het denken over het beeld 'op begrip te brengen'. Dan kunnen we inderdaad gefundeerd met elkaar van gedachten kunnen wisselen, de beeldkennis in termen van waarheid bespreken. Het voorkomt dat we blijven vervallen in een gedateerd vocabulaire dat de tegengestelde posities alleen maar bestendigt en de emoties doet oplaaien. Om een overtuigend betoog over de rol van het beeld te kunnen voeren, is, anders dan Mirzoeff c.s. voor ogen hebben met de introductie van allerlei beschrijvende [geen analytische] termen, een beeldwetenschap nodig: een begrippenapparaat waarin de beeldkennis die in de Westerse geschiedenis is opgestapeld, systematisch en consistent bijeen is gebracht. Dat soort kennis, in de vorm van denkmiddelen, beschikbaar maken voor een groter publiek, kan het beelddebat een niveau hoger tillen.

Kortom, teveel om in kort bestek meer gefundeerd uit de doeken te doen – dat doen we al langer binnen de stichting IVMV, uitgaande van wat talloze auteurs in de 20e eeuw in dit nogal heterogene 'beeldveld' op vruchtbare wijze onder woorden hebben gebracht.

En die kennis zouden we graag ook meer in detail willen delen met iedereen die het beeld als cultureel artefact serieus wil nemen.

Met vriendelijke groet, Heidi [beeldwetenschapper]

Sterre Sprengers

Correspondent beeld & beeldvorming

Beste Heidi, ik begrijp waar je met je reactie op aanstuurt. Een meer uitgebouwde en erkende beeldwetenschap kan van grote waarde zijn.

Maar tegelijk, iedereen die beeld ziet, is in staat te interpreteren wat hij/zij ziet. Voor een gesprek daarover, is geen apart vocabulaire noodzakelijk. Beeld maakt onderdeel uit van ons dagelijks leven, en vormt een heel belangrijke schakel in ons communiceren. Het is goed als we meer bewust leren kijken en begrijpen hoe beeldinterpretatie werkt. Discussies hierover moeten we niet alleen in de context van beeldwetenschap bespreken, maar juist ook op plekken als hier, aan de hand van een concreet voorbeeld waarbij iedereen zich bij de discussie betrokken kan voelen. Wie weet welke waarde dat kan hebben voor de wetenschap.

2016.06.19

Dag Sterre, dank voor je reactie. Maar je antwoord verbaast me wel: het vocabulaire – woorden, termen, begrippen, metaforen enz. – is alles wat we hebben om met elkaar over beelden te spreken, zie de hele discussie die zich nu ontrolt. Iedereen gebruikt dat vocabulaire ook spontaan. Maar dat wil nog niet zeggen dat woorden transparant zijn. Woorden hebben een voorgeschiedenis, roepen soms vanzelf bepaalde visies en interpretaties op. Het zal de kunst zijn om ons meer bewust te worden van de woorden die we in de communicatie met elkaar gebruiken, zeker waar het beelden en Kunst betreft.